Qabul qilindi: 13-noyabr 2026-yil • Ma’qullandi: 15-noyabr 2026-yil • Nashr qilindi: 17-noyabr 2026-yil

INGLIZ TILINI O‘QITISHDA LOYIHA ASOSIDA TA’LIM (PROJECT-BASED LEARNING) TEXNOLOGIYASINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Bakiyeva Inobat Ataxanovna

Urganch olimpiya va paralimpiya sport turlariga tayyorlash markazi, ingliz tili o‘qituvchisi

Email: inobat_88@inbox.ru, bakiyevainobat@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada ingliz tilini o‘qitish jarayonida loyiha asosida ta’lim (Project-Based Learning – PBL) texnologiyasidan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari, didaktik xususiyatlari va metodik asoslari yoritilgan. Loyiha asosida ta’limning o‘quvchilar va talabalarda kommunikativ kompetensiya, mustaqil fikrlash, ijodkorlik, hamkorlikda ishlash, axborot bilan ishlash hamda muammolarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, ingliz tili mashg‘ulotlarida loyihalarni rejalashtirish, amalga oshirish, natijalarni taqdim etish va baholash bosqichlari tizimlashtirilgan. Maqolada loyiha faoliyatini tashkil etishning namunaviy modeli, loyiha turlari va ularni baholash mezonlari taklif etilgan.

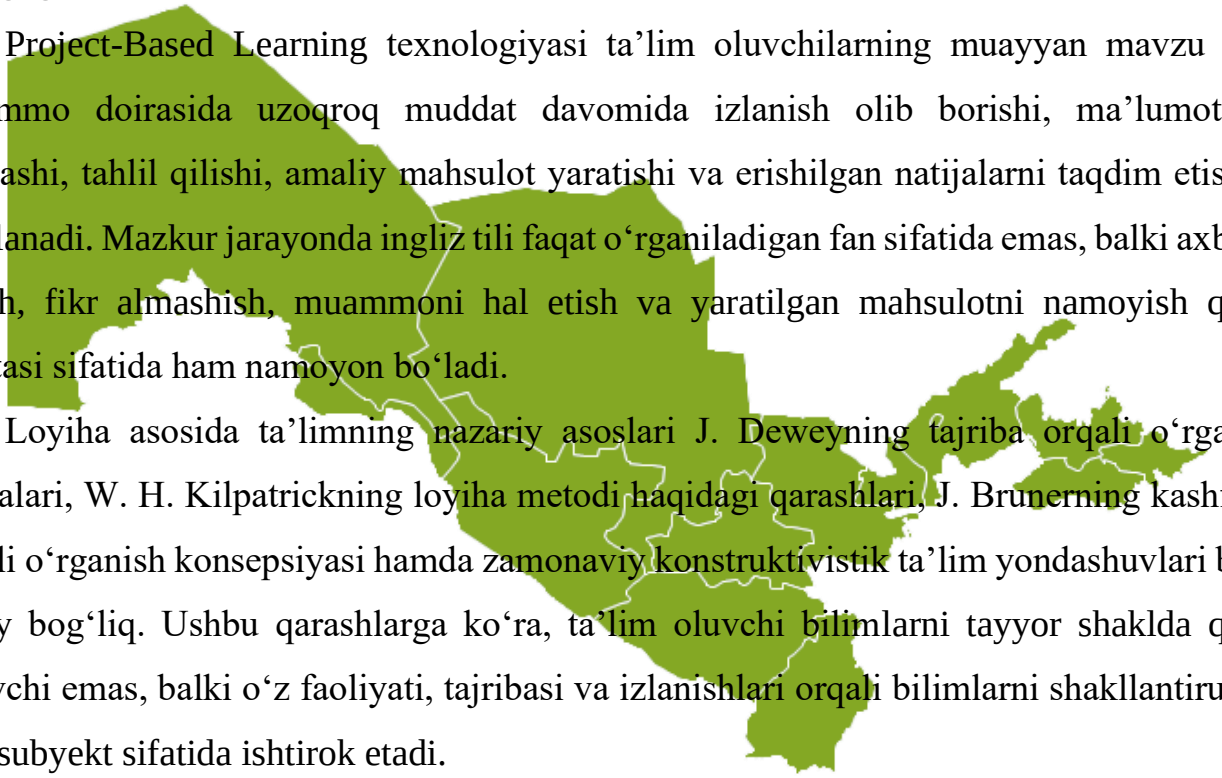
Kalit so‘zlar: ingliz tili, Project-Based Learning, loyiha texnologiyasi, kommunikativ kompetensiya, mustaqil ta’lim, hamkorlikda o‘qitish, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyat, raqamli texnologiyalar, nutqiy faoliyat.

Kirish

Bugungi globallashuv va xalqaro kommunikatsiya sharoitida ingliz tilini o‘qitish jarayonida ta’lim oluvchilarning nafaqat grammatik bilim va lug‘at boyligini, balki til vositasida erkin muloqot qilish, mustaqil axborot izlash, o‘z fikrini asoslash va turli ijtimoiy vaziyatlarda samarali hamkorlik qilish qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy ta’lim yondashuvlari til o‘rgatishni tayyor bilimlarni o‘zlashtirish bilan cheklamasdan, uni amaliy faoliyat, mustaqil izlanish va real hayotiy vazifalarni

bajarish bilan bog‘lashni talab etadi. Ingliz tili mashg‘ulotlarida ayrim hollarda o‘quvchilar til qoidalarini o‘zlashtirishga ko‘proq e’tibor qaratib, o‘rgangan bilimlarini amaliy muloqotda qo‘llash imkoniyatidan yetarlicha foydalana olmaydilar. Natijada grammatik bilimlar bilan real kommunikativ faoliyat o‘rtasida muayyan tafovut yuzaga kelishi mumkin. Ushbu muammoni bartaraf etishda ta’lim oluvchilarni mustaqil izlanishga, o‘zaro hamkorlikka va amaliy natijaga yo‘naltiradigan loyiha asosida ta’lim texnologiyasi samarali pedagogik vositalardan biri hisoblanadi.

Project-Based Learning texnologiyasi ta’lim oluvchilarning muayyan mavzu yoki muammo doirasida uzoqroq muddat davomida izlanish olib borishi, ma’lumotlarni to‘plashi, tahlil qilishi, amaliy mahsulot yaratishi va erishilgan natijalarni taqdim etishiga asoslanadi. Mazkur jarayonda ingliz tili faqat o‘rganiladigan fan sifatida emas, balki axborot izlash, fikr almashish, muammoni hal etish va yaratilgan mahsulotni namoyish qilish vositasi sifatida ham namoyon bo‘ladi.

Loyiha asosida ta’limning nazariy asoslari J. Deweyning tajriba orqali o‘rganish g‘oyalari, W. H. Kilpatrickning loyiha metodi haqidagi qarashlari, J. Brunerning kashfiyot orqali o‘rganish konsepsiyasi hamda zamonaviy konstruktivistik ta’lim yondashuvlari bilan uzviy bog‘liq. Ushbu qarashlarga ko‘ra, ta’lim oluvchi bilimlarni tayyor shaklda qabul qiluvchi emas, balki o‘z faoliyati, tajribasi va izlanishlari orqali bilimlarni shakllantiruvchi faol subyekt sifatida ishtirok etadi.

Ingliz tilini o‘qitishda loyiha asosida ta’limdan foydalanishning dolzarbligi shundaki, mazkur texnologiya til o‘rganish jarayonini real kommunikativ ehtiyojlar bilan bog‘laydi. Masalan, “My Future Profession”, “Environmental Protection”, “Cultural Diversity”, “Healthy Lifestyle” yoki “Digital World” kabi loyihalarni bajarish davomida ta’lim oluvchilar ingliz tilida ma’lumot izlaydilar, suhbatlar tashkil etadilar, matnlar tayyorlaydilar, taqdimotlar yaratadilar va o‘z xulosalarini asoslaydilar.

Asosiy qism

Loyiha asosida ta’lim texnologiyasining pedagogik mohiyati. Loyiha asosida ta’lim – ta’lim oluvchilarning muayyan amaliy yoki nazariy muammoni mustaqil yoki jamoaviy tarzda o‘rganishi, yechim izlash jarayonida bilim va ko‘nikmalarni egallashi hamda aniq

natijaga yo‘naltirilgan faoliyatni amalga oshirishiga asoslangan pedagogik texnologiyadir. Mazkur yondashuvda o‘quv jarayonining markazida tayyor ma’lumotni o‘zlashtirish emas, balki ta’lim oluvchining izlanishi, qaror qabul qilishi va amaliy mahsulot yaratishi turadi.

Project-Based Learning texnologiyasining muhim xususiyati – o‘rganilayotgan bilimlarning amaliy faoliyat bilan bog‘lanishidir. Ta’lim oluvchi loyiha ustida ishlash davomida mavzuga oid ma’lumotlarni o‘rganadi, ularni saralaydi, o‘zaro taqqoslaydi, muayyan xulosaga keladi va natijani boshqalarga tushunarli shaklda taqdim etadi. Shu sababli loyiha faoliyati bir vaqtning o‘zida bilim olish, bilimni qo‘llash va kommunikativ faoliyatni rivojlantirish jarayoni sifatida namoyon bo‘ladi.

Ingliz tilini o‘qitishda ushbu texnologiyaning ahamiyati yanada ortadi. Chunki loyiha topshiriqlarini bajarish jarayonida ta’lim oluvchilar ingliz tilidan tabiiy kommunikativ vaziyatlarda foydalanishga ehtiyoj sezadilar. Ular mavzuga oid matnlarni o‘qiydilar, yangi so‘z va iboralarni o‘zlashtiradilar, yozma materiallar tayyorlaydilar, o‘zaro muhokama olib boradilar va og‘zaki taqdimot qiladilar. Loyiha asosida ta’lim quyidagi pedagogik xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

Birinchidan, amaliy yo‘naltirilganlik. Loyiha topshirig‘i aniq natijaga ega bo‘lib, o‘rganilgan bilimlarni hayotiy vaziyatlarda qo‘llashga imkon yaratadi.

Ikkinchidan, ta’lim oluvchining faolligi. Loyiha jarayonida o‘quvchi yoki talaba mavzuni o‘rganish, axborot izlash, vazifalarni taqsimlash va natijani tayyorlashda faol ishtirok etadi.

Uchinchidan, fanlararo integratsiya. Loyiha mavzusi til o‘rganish bilan birga ekologiya, madaniyat, tarix, texnologiya, iqtisodiyot va boshqa sohalarga oid bilimlardan foydalanishni talab qilishi mumkin.

To‘rtinchidan, hamkorlikka asoslangan faoliyat. Guruh a’zolari umumiy maqsad sari harakat qilib, vazifalarni o‘zaro taqsimlaydilar, fikr almashadilar va birgalikda qaror qabul qiladilar.

Beshinchidan, refleksiv yondashuv. Loyiha yakunida ta’lim oluvchilar o‘z faoliyatlarini tahlil qilib, erishilgan natijalar va takomillashtirilishi zarur bo‘lgan jihatlarni aniqlaydilar. Demak, loyiha asosida ta’lim ingliz tilini o‘qitishda til bilimlarini amaliy

kommunikativ faoliyat bilan uyg‘unlashtiradigan, ta’lim oluvchilarning mustaqil va ijodiy faolligini kuchaytiradigan yaxlit pedagogik yondashuv hisoblanadi.

Ingliz tili mashg‘ulotlarida loyiha faoliyatini tashkil etish bosqichlari . Loyiha asosida ta’limning samaradorligi uni maqsadli rejalashtirish va izchil tashkil etishga bog‘liq. Loyiha jarayonida o‘qituvchi ta’lim oluvchilarga tayyor yechimni taqdim etmaydi, balki ularning izlanish faoliyatini yo‘naltiradi, zarur metodik ko‘mak beradi va o‘quv natijalariga erishish uchun sharoit yaratadi. Ingliz tili mashg‘ulotlarida loyiha faoliyatini quyidagi asosiy bosqichlarda tashkil etish maqsadga muvofiq:

Motivatsiya va mavzuni tanlash. Ta’lim oluvchilarda loyiha mavzusiga qiziqish uyg‘otiladi, uning dolzarbligi va amaliy ahamiyati tushuntiriladi.

Muammo va maqsadni belgilash. Loyiha doirasida o‘rganiladigan masala, erishilishi kutilayotgan natija va bajariladigan vazifalar aniqlanadi.

Rejalashtirish. Loyiha muddati, ishtirokchilarning vazifalari, foydalaniladigan manbalar va ish shakllari belgilanadi.

Axborot izlash va tahlil qilish. Ta’lim oluvchilar ingliz tilidagi matnlar, maqolalar, videomateriallar va boshqa manbalardan foydalanib, zarur ma’lumotlarni to‘playdilar.

Amaliy mahsulot yaratish. To‘plangan ma’lumotlar asosida taqdimot, buklet, videorolik, elektron xarita, so‘rovnoma natijalari yoki boshqa loyiha mahsuloti tayyorlanadi.

Taqdimot va himoya. Loyiha natijalari ingliz tilida namoyish etiladi, savollarga javob beriladi va tanlangan yechimlar asoslanadi.

Baholash va refleksiya. Loyiha jarayoni hamda yakuniy mahsulot belgilangan mezonlar asosida baholanadi, ishtirokchilar o‘z faoliyatlarini tahlil qiladilar.

1-jadval. Ingliz tilini o‘qitishda loyiha asosida ta’limni tashkil etish bosqichlari

Bosqichlar	O‘qituvchi faoliyati	Ta’lim oluvchi faoliyati	Kutiladigan natija
Motivatsiya	Mavzuni taqdim etadi, qiziqish uyg‘otadi	Mavzuni muhokama qiladi, fikr bildiradi	Loyiha faoliyatiga qiziqish shakllanadi
Muammoni belgilash	Yo‘naltiruvchi savollar beradi	Muammo va maqsadni aniqlaydi	Loyiha maqsadi belgilanadi
Rejalashtirish	Ish tartibi va mezonlarni tushuntiradi	Vazifalarni taqsimlaydi, reja	Faoliyat rejasi shakllanadi

		tuzadi	
Axborot izlash	Manbalar bilan ishlashga ko‘maklashadi	Ma’lumot to‘playdi va tahlil qiladi	Mavzuga oid bilimlar kengayadi
Mahsulot yaratish	Maslahat va metodik yordam beradi	Loyiha mahsulotini tayyorlaydi	Amaliy natija yaratiladi
Taqdimot	Taqdimot jarayonini tashkil etadi	Natijalarni ingliz tilida himoya qiladi	Nutqiy va kommunikativ ko‘nikmalar rivojlanadi
Refleksiya	Baholash va tahlilni tashkil qiladi	O‘z faoliyatini tahlil qiladi	O‘zini baholash ko‘nikmasi rivojlanadi

Jadvaldan ko‘rinadiki, loyiha faoliyati o‘qituvchi va ta’lim oluvchining o‘zaro hamkorligiga asoslanadi. Bunda o‘qituvchi tashkilotchi, maslahatchi va yo‘naltiruvchi vazifasini bajaradi, ta’lim oluvchi esa izlanish, tahlil, ijodiy faoliyat va taqdimot jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi.

Project-Based Learning texnologiyasining ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish imkoniyatlari . Ingliz tilini o‘qitishning asosiy maqsadlaridan biri ta’lim oluvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir. Kommunikativ kompetensiya til vositalaridan turli vaziyatlarda maqsadga muvofiq foydalanish, fikrni aniq ifodalash, suhbatdoshni tushunish va muloqot jarayonida o‘zaro hamkorlik qilish qobiliyatlarini qamrab oladi. Loyiha asosida ta’lim ushbu kompetensiyani rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratadi. Chunki loyiha faoliyatida ingliz tilining to‘rtta asosiy nutqiy faoliyat turi – tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozish o‘zaro integratsiyalashgan holda qo‘llanadi.

Tinglab tushunish ko‘nikmasi loyiha mavzusiga oid videolar, audioyozuvlar, intervyular va taqdimotlarni tinglash jarayonida rivojlanadi. Ta’lim oluvchilar asosiy mazmunni aniqlash, muhim axborotni ajratish va eshitilgan ma’lumotlarni tahlil qilishni o‘rganadilar.

Gapirish ko‘nikmasi loyiha guruhidagi muhokamalar, suhbatlar, intervyular va yakuniy taqdimotlar orqali takomillashadi. Bunda fikrni izchil ifodalash, savol berish, javob qaytarish, o‘z nuqtayi nazarini asoslash va muloqotni davom ettirish malakalari shakllanadi.

O‘qish ko‘nikmasi loyiha uchun zarur bo‘lgan ingliz tilidagi maqolalar, elektron

manbalar, ma’lumotnomalar va boshqa matnlarni o‘rganish orqali rivojlanadi. Ta’lim oluvchilar matnning asosiy mazmunini anglash, kerakli ma’lumotni topish va manbalarni taqqoslashga o‘rganadilar.

Yozish ko‘nikmasi esa loyiha rejasi, hisobot, so‘rovnoma savollari, elektron xatlar, axborot matnlari va taqdimot materiallarini tayyorlash jarayonida takomillashadi.

Ingliz tili mashg‘ulotlari uchun loyiha topshiriqlarini ishlab chiqish metodikasi . Loyiha asosida ta’limning natijadorligi, avvalo, topshiriqlarning ta’lim maqsadlari, ta’lim oluvchilarning til darajasi, qiziqishlari va yosh xususiyatlariga mos ravishda ishlab chiqilishiga bog‘liq. Loyiha mavzusi ta’lim oluvchilar uchun tushunarli, qiziqarli va amaliy ahamiyatga ega bo‘lishi lozim. Loyiha topshiriqlarini ishlab chiqishda quyidagi metodik talablarni hisobga olish maqsadga muvofiq:

– loyiha mavzusining o‘quv dasturi va dars maqsadlariga mosligi;

– topshiriqning real hayotiy vaziyat bilan bog‘liqligi;

– ingliz tilidan amaliy foydalanish imkoniyatining mavjudligi;

– mustaqil izlanish va ijodiy yondashuvni talab qilishi;

– individual va jamoaviy faoliyat uyg‘unligining ta’minlanishi;

– yakuniy natijaning aniq va baholash mumkin bo‘lgan shaklda ifodalanishi.

Ingliz tili mashg‘ulotlarida foydalanish mumkin bo‘lgan loyiha yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

1. “My Future Profession” loyihasi. Ta’lim oluvchilar kelajakdagi kasblar, ularning vazifalari va zarur kompetensiyalari haqida ingliz tilida ma’lumot to‘playdilar. Loyiha yakunida kasblar haqida taqdimot yoki elektron buklet tayyorlaydilar.

2. “Environmental Protection” loyihasi. Ekologik muammolar, atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish masalalari o‘rganiladi. Ta’lim oluvchilar ekologik muammolarga oid ma’lumotlarni tahlil qilib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqadilar.

3. “Cultural Diversity” loyihasi. Turli mamlakatlarning madaniyati, urf-odatlari va an’analari o‘rganiladi. Loyiha natijasida ingliz tilida taqdimot, elektron xarita yoki madaniy qo‘llanma yaratiladi.

4. “Healthy Lifestyle” loyihasi. Sog‘lom turmush tarzi, kun tartibi, jismoniy faollik

va to‘g‘ri ovqatlanish mavzulari yoritiladi. Ta’lim oluvchilar mavzuga oid so‘rovnoma yoki axborot bukleti tayyorlaydilar.

5. “Digital World” loyihasi. Raqamli texnologiyalar, internetdan foydalanish madaniyati va zamonaviy kommunikatsiya vositalari o‘rganiladi. Yakunda raqamli xavfsizlik yoki texnologiyalardan samarali foydalanishga oid tavsiyalar taqdim etiladi.

Xulosa

Ingliz tilini o‘qitishda loyiha asosida ta’lim (Project-Based Learning) texnologiyasidan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va metodik xususiyatlarini o‘rganish asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, mazkur texnologiya ingliz tilini o‘qitish jarayonini amaliy faoliyat, mustaqil izlanish va real kommunikativ vazifalar bilan uzviy bog‘laydigan samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. U ta’lim oluvchilarning bilimlarni tayyor shaklda o‘zlashtirishi bilan cheklanib qolmasdan, egallangan bilim va ko‘nikmalarni turli hayotiy vaziyatlarda mustaqil qo‘llash, mavjud muammolarga yechim topish hamda muayyan amaliy mahsulot yaratish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu jihatdan Project-Based Learning texnologiyasi ingliz tilini o‘qitishda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirishga xizmat qiladi.

Project-Based Learning texnologiyasini ingliz tili mashg‘ulotlariga tatbiq etish tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozish ko‘nikmalarining o‘zaro integratsiyalashgan holda rivojlanishini ta’minlaydi. Loyiha ustida ishlash jarayonida ta’lim oluvchilar ingliz tilidan faqat grammatik qoidalar va leksik birliklarni o‘zlashtirish vositasi sifatida emas, balki axborot izlash, ma’lumotlarni tahlil qilish, fikr almashish, o‘z nuqtayi nazarini ifodalash va yakuniy natijani taqdim etishning muhim kommunikativ vositasi sifatida foydalanadilar. Natijada til o‘rganish jarayoni real muloqot ehtiyojlari bilan bog‘lanib, kommunikativ kompetensiyaning izchil rivojlanishi uchun zarur pedagogik sharoit yuzaga keladi.

Loyiha faoliyati ta’lim oluvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil, ijodkorlik, muammolarni hal etish va axborot bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish hamda rivojlantirishga xizmat qiladi. Xususan, loyiha doirasida zarur ma’lumotlarni izlash, ularni ishonchlilik darajasiga ko‘ra saralash, turli manbalardagi axborotlarni taqqoslash, mavjud dalillarni tahlil qilish va asoslangan xulosalar chiqarish jarayonlari ta’lim oluvchilarning

bilish faolligini oshiradi. Bunday faoliyat ularning nafaqat til kompetensiyasini, balki mustaqil ta’lim olish, axborotni tanqidiy baholash va o‘z qarashlarini dalillar asosida ifodalash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938.

2. Kilpatrick W. H. The Project Method. // Teachers College Record. – 1918. – Vol. 19, No. 4. – P. 319–335.

3. Bruner J. S. The Process of Education. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1960.

4. Thomas J. W. A Review of Research on Project-Based Learning. – San Rafael, CA: Autodesk Foundation, 2000.

5. Blumenfeld P. C., Soloway E., Marx R. W., Krajcik J. S., Guzdial M., Palincsar A. Motivating Project-Based Learning: Sustaining the Doing, Supporting the Learning. // Educational Psychologist. – 1991. – Vol. 26, No. 3–4. – P. 369–398.

6. Beckett G. H., Slater T. The Project Framework: A Tool for Language, Content, and Skills Integration. // ELT Journal. – 2005. – Vol. 59, No. 2. – P. 108–116.

7. Stoller F. L. Establishing a Theoretical Foundation for Project-Based Learning in Second and Foreign Language Contexts. // Project-Based Second and Foreign Language Education. – Greenwich: Information Age Publishing, 2006.

8. Krajcik J. S., Blumenfeld P. C. Project-Based Learning. // The Cambridge Handbook of the Learning Sciences. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

9. Larmer J., Mergendoller J. R. Seven Essentials for Project-Based Learning. // Educational Leadership. – 2010. – Vol. 68, No. 1. – P. 34–37.

10. Bell S. Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future. // The Clearing House. – 2010. – Vol. 83, No. 2. – P. 39–43.

11. Markham T. Project Based Learning Design and Coaching Guide. – San Rafael, CA: HeartIQ Press, 2012.

12. Beckett G. H., Miller P. C. (Eds.). Project-Based Second and Foreign Language Education: Past, Present, and Future. – Greenwich, CT: Information Age Publishing, 2006.